

ОГЊЕНА РЕКА
Александар Каломирос

Одговор на питања:

- 1. Да ли је Бог заиста Добар?**
- 2. Да ли је Бог створио Пакао?**

У име Оца и Сина и Светога Духа.

Поштовани оци, браћо и сестре:

Без сумње живимо у време одступништва, које је предвиђено за последња времена. У стварности, већина људи су атеисти, иако многи од њих теоретски и даље верују. Равнодушност и дух света преовладавају свуда.

Који је разлог за ово стање?

Разлог је захлађење љубави. Љубав према Богу не гори више у људским срцима и последично, и љубав између нас људи је мртва, такође.

Који је разлог опадања љубави људи према Богу? Одговор је, сигурно, грех. Грех је мрачни облак који не дозвољава светлости Божијој да се покаже нашим очима.

Али, грех је увек постојао. Па како смо онда доспели до ове тачке, не само једноставног игнорисања Бога, већ до стварне

мржње Бога? Човеков став према Богу данас, није стварно незнање, или стварна равнодушност. Ако испитате људе пажљиво, уочићете да су њихово незнање и равнодушност, прожети дубоком мржњом. Али нико не мрзи нешто, што не постоји.

Сумњам да људи данас верују у Бога, више него у било ком времену у људској историји. Људи познају Јеванђеље, учење Цркве, и Божију творевину боље него икада. Имају дубоку свест о Његовом постојању. Њихов атеизам није стварно неверовање. Он је пре одвратност према Некоме, кога познајемо веома добро, али кога мрзимо из свег срца, управо као што Га и демони мрзе.

Ми мрзимо Бога, из тог разлога Га и игноришемо, превиђамо Га, као да Га не видимо и правимо се да смо атеисти. У стварности ми Га сматрамо непријатељем, *par excellence*. Наше негирање је наша освета, наш атеизам је наша одмазда.

Али зашто људи мрзе Бога? Мрзе Га јер су њихова дела тамна, док је Бог светлост, али такође и јер Га сматрају за претњу, за блиску и вечну опасност, за противника на суду, на парници, за јавног тужиоца и вечног прогониоца. Њима, Бог више није Свемогући Лекар, Који је дошао да их спаси од болести и смрти, већ пре сурови судија и осветљиви инквизитор.

Видите, ђаво је успео да људе учини да верују да нас Бог стварно не воли, да Он стварно воли само Себе, и да нас Он прихвата, само ако се понашамо како Он жели да се понашамо; да нас Он мрзи, ако се не понашамо као што је Он заповедио да се понашамо, верујући да је он увређен нашом непослушношћу, у толиком степену да морамо платити вечним мучењима, створеним од Њега баш са тим циљем.

Ко може волети мучитеља? Чак и они који се веома труде да се спасу од гнева Божијег, не могу Га стварно волети. Они само воле себе, покушавајући да избегну Божију освету и задобију вечна блаженства, довијајући се како да задовоље, овог страховитог и изузетно опасног Творца.

Да ли опажете ђавољу клевету о нашем Свељубећем, Свеплахом и апсолутно Добром Богу? Из тог разлога се на грчком ђаво назива *diavolos*, „клеветник“.

II

Али шта је био инструмент овог ђавољег клеветања Бога? Која средства је он користио са циљем да убеди човечанство, са циљем да изопачи људску мисао?

Користио је „богословље“. Прво је увео мало прекрајање у богословљу које је, када је једном прихваћено, успео да увећа све више и више, до степена да је Хришћанство постало потпуно непознатљиво. Ово је оно што називамо „Западно богословље“.

Да ли сте икада покушали да тачно одредите шта је главна карактеристика Западног богословља? Добро, његова главна одлика је да сматра Бога као стварни узрок свега злог.

Шта је зло? Зар зло није отуђење од Бога, Који је Живот?[1] Зар није смрт? Шта Западно богословље учи о смрти?

Сви римокатолици и највећи део протестаната сматрају смрт, казном Божијом. Бог је сматрао све људе кривим за Адамов грех и казнио их је смрћу, то јест, одсекао их од Себе; лишио их Своје животодавне енергије, убијајући их прво духовно, а затим и телесно, неком врстом духовног изгладњивања.

Неки протестанти сматрају смрт, не као казну, већ као нешто природно. Али, зар није Бог Творац свих ствари у природи? Тако да је у оба случаја, Бог – за њих – стваран узрок смрти.

А ово је истина, не само за смрт тела. Једнако је истинито и за душевну смрт. Зар Западни богослови не сматрају пакао, вечну духовну смрт човека, као казну Божију? И зар не сматрају ђавола, Божијим послаником, задуженим за вечно кажњавање човека у паклу?

„Бог“ Запада је један увређени и љутити Бог, пун гнева због људске непослушности, који ужива у Својој разорној страсти да мучи сво човечанство у вечности, ради њихових грехова, сем уколико Он не добије неограничено задовољство Свог увређеног поноса.

Каква је Запдана догма спасења? Зар она није спасење од гнева Божијег? [2]

Зар не видите, дакле, да Западно богословље учи да је наша стварна опасност и наш стварни непријатељ, наш Творац и Бог? Спасење, за Западњаке, јесте да буду спасени из Руку Божијих!

Како неко може волети таквог Бога? Како можемо веровати у Некога кога мрзимо? Вера је у својој дубокој суштини производ љубави, према томе, наша жеља би била да онај који нам прети, чак не постоји, нарочито када је ова претња вечна.

Чак и ако постоји средство избегавања вечног гнева овог свеприсутног, али ужасног Бића (смрт Његовог Сина ради нас), било би много боље, када такво Биће не би постојало. Ово је био најлогичнији закључак ума и срца људи са Запада, јер би чак и вечни Рај био неподношљив, са тако суровим Богом. Овако је атеизам рођен, и из овог разлога је Запад његово место рођења.

Атеизам је био непознат Источном Хришћанству, док му Западно богословље није било представљено. Атеизам је последица Западно богословље. [3] Атеизам је порицање, негација злог Бога. Људи постају атеисти, са циљем да буду спасени од Бога, скривајући главе и затварајући очи слично ноју. Атеизам је, браћо моја, негирање римокатоличког и протестантског Бога. Атеизам није наш стварни непријатељ. Стварни непријатељ је ово кривотворено и искривљено „Хришћанство“.

III

Западњаци често говоре о “Добром Богу” (т.ј. на француском *le bon dieu*, како се скоро увек користи када се говори о Богу). Западна Европа и Америка, међутим, никада нису биле уверене да је такав Добри Бог постојао.

Напротив, они су звали Бога добрим, на начин како су Грци звали проклетство великих богиња, *eulogia*, то јест блаженство, благослов, са циљем да их искорене и да их зачарају.

Из истог разлога, Црно Море је названо „*Eu xeiноV PontoV*“ – гостољубиво море – иако је у стварности, било ужасно и опасно море. Дубоко унутар Западне душе, Бог се доживљавао као опасни Судија, Који никада не заборавља чак ни најмању увреду нанесену Њему, приликом престапања Његових закона.

Ова јуридикчка идеја Бога, ово потпуно искривљено тумачење правде Божије, било је ништа друго, него заштита људских страти у богословљу. То је био повратак незнабожачког процеса хуманизирања Бога и обоготворења човека.

Људи су по правилу, узнемирени и разгневлени када нису узети за озбиљно, и сматрају за понижење које само освета може уклонити, било злочином или двобојем. Ово је било светско,

острашћено схватање правде, које преовладава у умовима такозваног „хришћанског“ друштва.

Западни Хришћани мисле о правди Божијој на исти начин такође; Бог, безгранично Биће је било бесконачно увређено Адамовом непослушношћу. Одлучио је да кривица Адамовог непослушања сиђе једнако на сву Његову децу, и да су сви осуђени на смрт ради Адамовог греха, који нису починили. Правда Божија за Западњаке функционише као крвна освета. Не само човек који те је увредио, већ такође и сва његова породица мора умрети. А оно што је било трагично за човека, до безнадежности, је било да ниједан човек, нити чак цело човечанство, није могло задовољити Божије увређено достојанство, чак и када би сви људи у историји били жртвовани. Божије достојанство би било сачувано, само ако би Он могао казнити некога ко је истог достојанства као Он.

Тако да са циљем да спаси и Божије достојанство и човечанство, није било другог решења сем оваплоћења Његовог Сина, тако да би онда човек божанског достојанства, могао бити жртвован са циљем да спаси Божију част.

IV

Ова незнабожачко схватање правде Божије која захтева неограничену жртву, са циљем умирења, јасно чини Бога нашим стварним непријатељем и узроком свих наших несрећа. Штавише, то је правда која уопште није правда, пошто кажњава и захтева задовољење од особа, које уопште нису биле одговорне за грех њихових праотаца [4]

Другим речима, оно што Западњаци зову правдом, пре би требало да се назива озлојеђеношћу и осветом најгоре врсте. Чак и љубав Христова и жртва, губе свој значај и смисао, у

шизоидном схватању Бога, Који убија Бога, са циљем да задовољи такозвану правду Божију.

Да ли ово схватање правде има икакве везе са правдом, коју нам је Бог открио? Да ли израз, „правда Божија“ има ово значење у Новом и Старом Завету?

Вероватно да је почетак погрешног тумачења речи правда у Светом Писму, била у преводу грчке речи „dikaiwsunh“. Није у питању погрешан превод, већ је та реч, будући да је паганска, хуманистичка, из цивилизације древних Грка, била оптерећена људским појмовима који су могли лако да воде у погрешно схватање.

Пре свега, реч „dikaiwsunh“, доноси у ум једнаку поделу. Из тог разлога је представљена равнотежом. Добро је награђено, а зло је кажњено људским друштвом на правичан начин. Ово је људска правда, она коју имамо на судовима.

Међутим, да ли је ово значење правде Божије?

Ова реч „dikaiwsunh“, „правда“ је преводе јеврејске речи „tsedaka“. Ова реч значи „божанску енергију која остварује човеково спасење“. То је упоредно и скоро синонимно са другом јеврејском речи, „hesed“, која значи „милост“, „саосећање“, „љубав“, и речи „emeth“, која значи „верност“, „истину“. Ово, као што видите, даје потпуно другу димензију оном што ми обично схватамо као правду. [5]

Овако Црква Божија схвата правду Божију. Овако су Оци Цркве учили о њој.

„Како можеш звати Бога праведним“, пише Свети Исаак Сирин, „када читаш стих о надници даној радницима“: „Пријатељу нисам ти учинио ништа лоше; даћу последњима исто као и

онима који су радили за мене од првог сата. Зашто је твоје око зло, ако сам Ја добар?”

Свети Исаак наставља: „Како може човек звати Бога праведним, када наилази на причу о блудном сину, који је уништио своје богатство у раскалашном животу, а ипак је само због кајања које је показао, Отац истрчао и загрлио га, дајући му власт над свим Његовим имањем? Нико други, него Сам Син Божији, рекао је ове ствари које се тичу Њега, да не би сумњали и на овај начин, је Он Сам сведок што се тиче Њега. Где је дакле, правда Божија, пошто је, док смо још били грешници, Христос умро за нас!” [6]

Тако да видимо да Бог није праведан, у људском значењу те речи, већ видимо да Његова правда означава Његову Доброту и Љубав, која је дана на неправедан начин, то јест, Бог увек даје без узимања ичега заузврат, и даје особама као што смо ми, које нису достојне примања. Из тог разлога нас Свети Исаак учи: „Немој звати Бога правичним, јер се Његова правда не огледа у стварима које се тичу тебе. А ако Га Давид назива праведним и часним, Син Његов нам је открио да је Он добар и благ. „Он је добар“ каже Он, „злим и безбожним“ [7]

Бог је добар, љубећи, и благ према онима који су непослушни, непокорни и који Га одбацују. [8] Он никада не узвраћа злом на зло, Он се никада не свети. [9] Његове казне су средства љубави за исправљање, док год ишта може бити поправљено или исцељено у овом животу. [10] Она се никада не пружају у вечност. Он је Све створио добрим. [11]

Дивље звери препознају као своје господаре, Хришћане који су кроз смирење задобили сличност са Богом. Они су Му се приближили, не са страхом, већ са радошћу, у захвалном и љубећем потчињењу; они су приклонили главе и целивали Му руку и служе Му са захвалношћу. Неразумне звери познају да њихов Господар и Бог није зао, ужасан и осветљив, већ пун

љубави. (читај Светог Исаака Сирина). Он нас је заштитио и спасио када смо пали. Вечно зло нема ништа са Богом. Оно долази пре од Његових, слободних, разумних створења, а ово Он поштује. [12]

Смрт нам није била задана од Бога. [13]

Ми смо се побунили против Бога, ми смо затворили врата Његовој животодавној благодати. [14]

„Јер колико се удаљио од живота“, пише Свети Василије, „толико се приближио смрти. Јер Бог је живот, лишавање живота јесте смрт.“ [15]

„Бог није створио смрт“, наставља Свети Василије, „већ смо је сами донели“. „Ни у ком случају, није Он спречио напуштање... да не би тако у нама немоћ учинио вечном.“ [16]

Као што је Свети Иринеј рекао: „Одвајање од Бога је смрт, одвајање од светлости је тама... и није светлост та, која им доноси казну слепила.“ [17]

„Смрт“, говори Свети Максим Исповедник, „је у начелу одвајање од Бога, из чега неминовно следи смрт тела. Живот је у начелу Онај, Који је рекао „Ја сам Живот“. [18]

А зашто је смрт дошла на цело човечанство? Зашто су они који нису грешили са Адамом, умрли као што је Адам?

Овде је одговор Светог Анастасија Синаита: „Постали смо наследници Адамовог проклетства. Нисмо нили кажњени као да смо ми преступили божанску заповест заједно са Адамом; вез зато што је Адам постао смртан, пренео је то на своје потомство. Постали смо смртни, јер смо рођени од смртног.“ [19]

И Свети Григорија Палама указује на ово: (Бог) није рекао Адаму: врати се у оно одакле си створен; већ му је рекао: Земља си у земљу ћеш се вратити... Није рекао: „У који дан будеш јео од дрвета познања, умри“!, већ „У који дан будеш јео од дрвета познања, сигурно ћеш умрети.“ Нити је после рекао: „Врати се сада у земљу“, већ, „Вратићеш се“, на начин упозоравања, праведног дозвољавања и ненарушавања онога што ће доћи. [20] Видимо да смрт није дошла као наредба Божија, већ као последица Адамовог прекидања његових односа са извором Живота, његовом непослушношћу; а Бог га је у својој благи, само упозорио на то.

„Само дрво познања“, каже Теофил Антиохијски, „било је добро, и његов плод је био добар. Јер није дрво, као што неки мисле, имало смрт у себи, већ је непослушност та у којој је смрт; јер у плоду није било ничега другог сем самог знања; а знање је добро када се користи правилно.“ [21]

Оци Цркве нас уче да је забрана кушања дрвета познања, није била потпуна већ привремена. Адам је био духовно дете. Није сва храна добра за децу. Нека храна их може чак убити, иако је одрасли сматрају здравом храном. Дрво знања било је засађено од Бога, за човека. Било је добро и хранљиво. Али то је била чврста храна, док је Адам био у стању да узима само млеко.

У

Тако да у језику Светог Писма, „праведан“ значи добар и љубећи. Ми говоримо о праведном човеку Старог Завета. То не значи да су они били добре судије, већ да су били благи и Богољубећи људи. Када кажемо да је Бог праведан, не мислимо да је Он добар Судија, Који зна како да казни човека правично, према тежини његових злочина, већ напротив, мислимо да је Он благ и љубећи, Који прашта све наше преступе и непослушности, и да жели да нас спаси свим средствима, Који никада не враћа зло за

зло. [22] У првом тому „Добротољубља“, постоји чудесни текст Светог Антонија који вам морам овде прочитати:

„Бог је добар, бестрасан и непромењив. Сада, неког ко мисли да је разумно и истинито да потврди да се Бог не мења, можемо добро питати како је, у том случају, могуће говорити о Богу, да се Он радује над онима који су добри и милостиви онима који Га поштују, а окрећу се од злих и који се гневe на грешнике. Овима се мора одговорити да се Боги нити радује, нити гневи, јер радовати се и бити увређен представљају страсти; нити је Он задобијен даровима оних који Га поштују, јер би то значило да је Он уљуљкан, подмићен задовољствима.

Није тачно да Божанство осећа задовољство или незадовољство због људских прилика. Он је добар, и Он само дарује благослове и никада не наноси штету, остајући увек исти. Ми смо људи, са друге стране, ако останемо добри кроз сличност Њему, уједињени са Њим, али ако постанемо зли кроз неналиковање Богу, онда смо одвојени од Њега. Живећи у светости, ми пријањамо Богу; постајући порочни, чинимо Га нашим непријатељем.

Не зато што Он постаје гневан на нас слично судији, већ су наши сопствени греси, ти који који спречавају Бога да сија унутар нас и излажу нас демонима, који нас муче. И ако кроз молитву и дела милосрђа, задобијемо отпуштање наших грехова, то не значи да смо задобили Бога и натерали Га да се промени, већ смо се кроз наша дела и наше окретање Божанству, исцелили од наше порочности и још једном уживамо у доброти Божијој.

Према томе, рећи да се Бог окреће од порочних, исто је као и рећи, да се сунце крије од слепих. [23]

Видите сада, надам се, како је Бог оклеветан Западним богословљем. Августин, (за тренутак би хтели да се оградимо, од преоштрог става писца према блаженом Августину - он заиста јесте имао неке грешке и погрешне ставове, али никако се не може сместити у исту групу са Анселмом Кентерберијским, Томом Аквинским, Фрањом Асишким... - примедба Православног одговора) Анселмо, Тома Аквински и остали њихови ученици, допринели су овој „богословској“ клевети. А они представљају основ Западног богословља, било Папистичког или Протестантског. Сигурно је да ови богослови, не говоре изрично и јасно да је Бог порочно и страсно Биће. Они Га пре сматрају везаним, надмоћном силом, мрачном и неумољивом Неопходношћу, слично оној која је владала паганским боговима. Ова Неопходност Га обавезује, да врати зло за зло, и не дозвољава Му да опрости и заборави зло учињено насупрот Његове воље, сем ако Му се не понуди бесконачно задовољење.

Отворили смо овде велико питање паганског, грчког утицаја на Хришћанство.

Пагански, незнабожачки менталитет је био у основи свих јереси. Био је веома јак на Истоку, јер је Исток био раскршће свих философских и религиозних догађаја. Али као што читамо у Новом Завету, „где обилује грех, благодат обилује много више“. Тако да када су јереси цветале, такође је и Православље цветало, и иако је било гоњено силама овог света, увек је победнички преживљавало. На Западу, напротив, пагански грчки менталитет је ушао ненаметљиво, не као вид јереси.

Ушао је кроз множину Латинских текстова писаних од Августина. Свети Јован Касијан, који је живео на Западу, схватио је отров у његовом учењу и борио се против тога. Али чињеница да су књиге Августина биле писане на латинском и чињеница да су биле изузетно опширне, није дозволило другим Оцима Цркве да их изучавају, и тако никада нису биле осуђене, као што су

Оригенова дела била осуђена на Истоку. Ова чињеница им је дозволила да изведу снажан утицај касније у Западној мисли и богословљу.

На Западу, мало по мало је знање грчког језика нестало и Августинове књиге су биле једине књиге, доступне из древних времена, на језику који се разумео тамо. Тако је Запад примио као Хришћанско учење, нешто што је у многим аспектима било паганско. Цезаро-папистички развој у Риму, није дозволио здраву реакцију на ово стање ствари, и на тај начин је Запад остао урођен у хуманистичку, паганску мисао, која преовладава до данас. [24]

Тако да имамо Исток на једној страни, који је говорећи и пишући грчким остао суштински Нови Израиљ, са Израиљском мишљу и светим Предањем; и Запад на другој страни, који је заборавио грчки језик и пошто је одсечен од Истока, наследио је паганску грчку мисао и њен менталитет, и створио у њему, кривотворено Хришћанско учење.

У стварности, супротности између Православља и Западног Хришћанства нису ништа друго него овековечење супротности између Израиља и Грчке.

Не смемо никада заборавити да су Оци Цркве себе сматрали истинском духовном децом Авраама, да је Црква себе сматрала Новим Израиљом, и да су Православни људи, било да су то Грци, Руси, Бугари, Срби, Румуни, итд., свесни да су као Натанаил, прави Израиљци, Народ Божији. А док је ово стварна свест Источног Хришћанства, Запад је све више и више постајао дете паганске, хуманистичке Грчке и Рима.

Које су главне одлике ове разлике између мисли Израиља и незнабоштва? Молим за вашу пажњу, за ово изузетно важно питање.

Израиљ верује у Бога.

Незнабоштво верује у творевину. Хоћу рећи, у незнабоштву, паганизму, творевина је обоготворена. За незнабошце, Бог и творевина су једна и иста ствар. Бог је безличан, оличен у мноштву богова.

Израиљ (а када говоримо о Израиљу, мислимо на истински Израиљ, духовне синове Авраама, оне који имају веру, даровану од Бога Својим изабраним људима, не онима који су напустили ову веру. Истински синови Авраама јесу Црква Христова, а не његови телесни наследници, Јеврејски народ), Израиљ зна да су Бог и творевина, две потпуно разлиите врсте постојања.

Бог је самопостојећи, Лични, Вечни, Бесмртни, Живот и Извор Живота, Постојање и Извор Постојања; Бог је једино стварно Постојање OWN, Постојећи, Једини Постојећи; то је значење члана О [25]

Творевина напротив, нема самопостојање. Она је потпуно зависна од воље Божије. Она постоји само дотле, докле Бог жели да постоји. Није вечна. Нема постојање. Била је нула, била је потпуно ништавило. Створена је ни из чега. [26] Сама собом нема силу да постоји; чува се у постојању, Божијом Енергијом. Ако ова љубећа Божија Енергија икада стане, творевина и сва створена бића, разумна или неразумна, ишчезнуће у непостојање.

Знамо да је Божија љубав према Његовој творевини вечна. Знамо од Њега, да нас никада неће пустити да паднемо у непостојање, из ког нас је довео у биће. Ово је наша нада, а Бог је истинит у Својим обећањима. Ми, створена бића, Анђели и

људи, живећемо у вечности, не зато што сами поседујемо у нама моћ вечности, него што је ово воља Бога, Који нас воли.

Сами собом ми смо ништа. Немамо ни најмање енергије живота и постојања у нашој природи; она коју поседујемо, долази у потпуности од Бога; ништа није наше. Ми смо блато земље, а када смо то заборавили, Бог је у Својој милости дозволио да се вратимо ономе што јесмо, са циљем да останемо смирени и да имамо тачно знање нашег ништавила. [27] „Бог“, говори Свети Јован Дамаскин, „може чинити све што жели, чак иако не жели све да уради – јер Он може уништити творевину, али Он то не жели.“(Ibid 1:14) [28]

У Великом Требнику, основној службеној књизи Цркве, читамо:

„О Боже, велики и највиши, Ти који си Једини Бесмртан“

(седма молитва на вечерњој служби)

„Ти Који си Сам Животодавац природом... О једини Бесмртни!“

(погребни канон за световњака)

„Ти си Једини Бесмртан“

„Једини Који је Бесмртан због своје Божанске природе“

(погребни канон за световњака)

Ово је вера Израиља.

Какво је учење незнабожаца? Незнабоштво је последица губитка додира са Богом. Множина грехова човечанства, учинила је људе неспособним да приме божанску светлост и да имају заједницу

са Живим Богом. Последица је била да творевину сматрају за божанство, коју су гледали пред собом сваки дан.

Незнабоштво сматра творевину за нешто самобитно и бесмртно, нешто што је увек постојало и што ће увек постојати. У паганизму, богови су део творевине. Они је нису створили из ништавила, само су обликовали постојећу твар. Материја може узети различите облике. Облици долазе у постојање и нестају, али твар је сама по себи вечна. Анђели, демони, душе људи, су стварни богови. Вечни по својој природи, као и сама твар, материја, они су међутим, виши од ње. Они могу узимати различите облике у низу материјалног постојања, али остају суштински духовни.

Тако у паганизму видимо две основне одлике:

1. Приписивање божанских особина целој творевини, то јест: вечност, бесмртност, само-постојање.
2. Разлика између духовног и материјалног, и антагонизам између та два, као између нечег вишег и нечег нижег.

Незнабоштво и хуманизам су једно те исто. У незнабоштву, т.ј. паганизму, човек је бог, јер је вечан по природи. Из тог разлога је паганизам увек надмен. То је нарцизам. То је само-обожавање. У Грчкој, богови су имали људске особине. Религија древних Грка је била паганско обожавање човека. Душа човека, сматрана је за његово стварно биће, које је бесмртно по природи.

Тако видимо да је у паганизму, ђаво успео у стварању свеопштег веровања да су људи богови и на тај начин им Бог није потребан. Зато је гордост била тако цењена у Грчкој, и зато је смиреност била непојмљива. У свом делу, „The Nichomachean Ethics“, Аристотел је написао следеће речи: „Не вређати се увредама, то је одлика ниског и ропског човека.“ Човек који је убеђен од ђавола да верује у заблуду, да је његова душа вечна по природи,

не може никада бити смирен и не може никада стварно веровати у Бога, јер му Он није потребан, пошто је и сам бог, као што заблуда чини да верује.

Из овог разлога су од самог почетка, Оци Цркве, схватајући опасност безумне заблуде, упозорили Хришћане чињенице, коју Свети Иринеј овако излаже: „Учење да је људска душа бесмртна по природи је од ђавола“ (Proof of the Apostolic Preaching, III, 20. 1). Налазимо исто упозорење код Светог Јустина (Дијалог са Трифоном), код Теофила Антиохијског (Писмо Аутоликусу), код Тацијана (Обраћање Грцима), итд.

Свети Јустин објашњава да је основа атеизма који постоји, у веровању о природној бесмртности и вечности људске душе. Он пише: „Постоје неки који, претпостављајући да је душа бесмртна и нематеријална, верују да иако су починили зло, неће трпети казну (јер оно што је нематеријално је и неосетљиво), и да душа последично због своје бесмртности не трба ништа од Бога“ (Дијалог са Трифоном).

Паганизам је незнање Истинитог Бога, погрешно веровање да је Његова творевина божанска, у стварности бог. Овај бог, међутим, који је Природа, је безлична, слепа сила, изнад свих личних богова, и названа је Неопходност. У стварности, ова Неопходност је пројекција људског разума, као што математичка неопходност влада светом. То је пројекција рационализма у природи.

Ова рационалистичка Неопходност је истински, врховни слепи бог незнабожаца. Пагански богови су део света, и бесмртни су због бесмртности природе која је њихова суштина.

У менталитету незнабожаца, човек је такође сличан другима, јер за пагане стварни човек је његова душа, [29] и они верују да је човекова душа сама по себи бесмртна, пошто је део суштине

универзума, који се сматра бесмртним по себи и самопостојећим, Тако је такође човек бог и мера свих ствари.

Али богови нису слободни. Њима влада Неопходност, која је безлична.

VIII

Овај незнабожачки начин мишљења био је помешан са Хришћанским учењем, помоћу различитих јереси. Ово се такође десило и на Западу. Почели су да праве разлику, не између Бога и Његове творевине, већ између духа и материје. [30]

Почели су да мисле о човековој души као нечем вечном по себи, и почели да сматрају стање човека после смрти, не као сан у руци Божијој, већ као стварни живот човека, [31] коме васкрсење нема шта да дода, па је чак и сама потреба за васкрсењем доведена у сумњу.

Празник Васкрсења нашег Господа, који је врхунац свих празника у Православљу, почео је да пада на друго место, јер је потреба за њим, била несхватљива Западним Хришћанима, као што је била и Атињанима, када су чули проповед Апостола Павла.

Али шта је још важније за нашу тему, почели су да осећају да је Бог потчињен Неопходности, овој рационалистичкој Неопходности, која није ништа друго до људска логика. Објавили су да Он није у стању да дође у додир са нижим бићима, као што је човек, јер њихове рационалистичке, философске идеје нису дозвољавале, и управо је ово веровање било основ исихастичких спорова; већ је почело са Августиним који је учио да није Бог тај Који је говорио са Мојсејем, већ Анђео уместо Њега.

Баш у овој идеји Неопходности, којој се чак и богови повинују, морамо схватити Западно јуридикчко схватање Божије правде.

Неопходно је за Бога да казни човеково непослушање. Немогуће је за Њега да опрости; супериорна Неопходност захтева освету. Чак и ако је Бог био у стварности добар и љубећи, Он није био у стању да делује љубећи. Он је обавезан да делује насупрот Своје љубави; једина ствар коју би Он могао урадити, са циљем да спаси човечанство, је да казни Свог Сина уместо људи, и овим средством је Неопходност задовољена.

IX

Ово је тријумф хеленистичке мисли у Хришћанству. Као хелениста, Ориген је стигао до истог закључка. Бог је судија по неопходности. Он је обавезан да казни, да се освети, да пошаље људе у пакао. Пакао је био творевина Божија. То је била казна, коју је захтевала правда. Овај захтев правде је неопходност. Бог је обавезан да јој се покори. Њему није дозвољено да опрости. Постојала је надмоћна сила, Неопходност, која Му није дозвољавала да безусловно воли.

Међутим, Ориген је такође био и Хришћанин и он је знао да је Бог пун љубави. Како је могуће признати љубећег Бога, Који чува људе у вечном мучењу?

Ако је Бог узрок пакла, по неопходности, онда му једном мора бити крај, јер на други начин ми не можемо сматрати да је Бог добар и пун љубави. Ово јуридикчко схватање Бога као инструмента надмоћније, безличне силе или божанства, названог Неопходност, логично води у апокатастазу, „враћање свих ствари и уништење пакла“, иначе морамо признати да је Бог суров.

Незнабожачки менталитет Грка није могао да схвати, да узрок пакла није Бог, већ Његова разумна створења. Ако Бог заиста није био слободан, пошто над Њим наводно влада Неопходност, како би Његова створења могла бити слободна?

Бог није могао дати нешто, што ни Он Сам не поседује. Штавише, незнабожачки грчки менталитет, није могао да схвати непристрасну љубав. Слобода, међутим, је највиши дар који је Бог могао дати створењу, јер слобода чини разумна створења сличним Богу. Ово је био непојмљив дар за паганске, незнабожачке Грке. Они нису могли замислити створење, које би могло рећи „не“ Свемогућем Богу. Ако је Бог био Свемогућ, створења Му нису могла рећи „не“. Тако да ако би Бог даровао људима благодат, људи је не би могли одбити.

Иначе, Бог не би био Свемогућ. Ако признамо да је Бог Свемогућ, онда Његова благодат мора бити неодољива. Људи не могу побећи од ње. То значи да они људи који су лишени благодати Божије, лишени су јер им Бог није даровао благодат, милост.

Тако да губитак благодати Божије, који је вечна, духовна смрт, другим речима, пакао, у својој стварности јесте дело, потпуно зависно од Бога. Бог је тај Који кажњава ове људе, лишавајући их Своје благодати, не дозвољавајући им да им она сија. Тако је Бог узрок вечне, духовне смрти, оних који су проклети. Проклетство је дело Бога, дело правде Божије, дело неопходности или суровости.

Последично, Ориген је мислио да ако ћемо остати Хришћани, ако ћемо наставити да верујемо да је Бог стварно добар, морамо веровати да пакао није вечан, већ да ће имати свој крај, упркос свему ономе што је написано у Светом Писму и ономе у шта Црква верује.

Ово је кобна, савршено логична грешка. Ако је Бог узрок пакла, пакао мора имати крај, иначе је Бог, један зао Бог.

Х

Ориген и сви остали рационалисти слични њему, нису били способни да схвате да прихватање или одбијање благодати Божије, зависи у потпуности од разумних створења; да Бог, као сунце, никада не престаје да сија и на добре и на зле; да су разумна створења, међутим, у потпуности слободна, да прихвате или одбију ову благодат и љубав; и да у Бог у Својој правој љубави, не приморава Своја створења да Га прихвате, већ потпуно поштује њихову слободну одлуку. [32]

Он не повлачи Своју благодат и љубав, већ је став разумних створења према овој непрестаној благодати и љубави, тај који чини разлику између раја и пакла. Они који воле Бога, срећни су са Њим, они који Га мрзе су изуетно несрећни, будући обавезни да живе у Његовом присуству, јер не постоји место, где неко може побећи од љубеће свеприсутности Божије.

Рај или пакао зависе од тога, како ћемо прихватити љубав Божију. Да ли ћемо узвратити на љубав љубављу, или ћемо на Његову љубав одговорити мржњом? Ово је кључна разлика. И ова разлика зависи потпуно од нас, од наше слободе, од нашег најдубљег личног избора, на савршено слободном ставу, који није под утицајем спољних услова или унутрашњих фактора наше телесне и психолошке природе, јер то није спољашње дело, већ унутрашњи став, који долази са дна срца, условљавајући не наше грехе, већ начин на који ћемо да мислимо о нашим гресима, као што се јасно види у случају цариника и фарисеја, и у случају два разбојника, распета са Христом.

Ова слобода, овај избор, овај унутрашњи став према нашем Творцу је, најдубља срж наше вечне личности, најдубља наша особина, то је оно што нас чини таквима какви јесмо, то је наше вечно лице – светло или тамно, лице које љуби или које мрзи.

Не, браћо моја, на нашу жалост, рај или пакао не зависе од Бога. Да зависе од Бога, ми не би имали чега да се плашимо. Немамо чега да се бојимо од Љубави. Али то не зависи од Бога. Зависи у потпуности од нас, и то је цела несреће. Бог жели да будемо по Његовој слици, вечно слободни.

Он нас потпуно поштује. Ово је љубав. Без поштовања, не можемо говорити о љубави. Ми смо људи, јер смо слободни. Да нисмо слободни, били би паметне животиње, не људи. Бог никада неће повући овај дар слободе, који нас чини оним што јесмо. То значи да ћемо увек бити оно што желимо да будемо, пријатељи или непријатељи Божији, и нема промена у овом нашем најдубљем бићу.

У овом животу, постоје дубоке и површне промене у нашем животу, нашем карактеру, нашим веровањима, али све те промене су само израз у времену, наше најдубље вечне личности. Ово дубоко, вечно биће је вечно, у потпуном значењу те речи. Из тог разлога су и пакао и рај такође вечни.

Нема промена у ономе, што заиста јесмо. Наше привремене особине и наша историја живота, зависе од пуно површних ствари, које ће нестати са смрћу, али наша стварна личност није површна и не зависи од мењања и нестајања ствари. То је наше стварно биће. Остаје са нама када смо уснули у гробу, и биће наше стварно лице у васкрсењу. Оно је вечно.

XI

Свети Јован Лествичник говори да „пре пада нам демони говоре како је Бог човеку пријатељ; али након нашег пада, говоре да је Он неумољив.“ Ово је лукава лаж ђавола: да нас убеди да свака штета у нашем животу, има свој узрок у Божијем расположењу; да је Бог тај Који ће опростити, ил Који ће нас казнити. Желећи да нас баци у грех, а да нас онда натера да изгубимо сваку наду у

ослобађању себе од греха, демони желе да представе Бога некада као свепраштајућег, а некад као неумољивог. Највише Хришћана је, чак Православних Хришћана, упало у ову замку. Они сматрају Бога одговорним за наш опроштај или за нашу казну.

Ово је, браћо моја, ужасна лаж, која чини да највећи део људи губи вечни живот, углавном јер су у односу на љубав Божију, убедили себе да ће им Бог, у љубави Својој опростити. Бог је увек љубећи, Он увек прашта, Он је увек пријатељ човеку.

Међутим, онај који никада не прашта, онај који никада није пријатељ човеку, јесте грех, и ми никада не мислимо о томе, како би требало. Грех разара нашу душу независно од љубави Божије, јер је управо грех, тај пут који одводи од Бога, јер грех подиже зид који нас одваја од Бога, јер грех уништава наше духовне очи, чинећи нас неспособним да видимо светлост Божију.

Демони желе да нас натерају да о нашем спасењу, или о нашој вечној духовној смрти, увек размишљамо у јуридикким појмовима. Желе да мислимо да је, како наше спасење или наша вечна смрт, питање одлуке Божије.

Не, браћо моја, морамо се пробудити, да не би били изгубљени. Наше спасење или наша вечна смрт, није питање Божије, већ наше одлуке, то је питање одлуке наше слободне воље, коју Бог апсолутно поштује. Не заваравajмо себе поверењем у љубав Божију. Опасност не долази од Бога; долази од нашег сопственог „ја“.

XII

Многи ће рећи: „Зар Свето Писмо само често не говори о гневу Божијем? Зар није Сам Бог, тај Који говори да ће нас казнити или да ће нам опростити? Зар није написано да „Бог награђује оне

Који га ревносно траже“ (Јевр. 11:6) [33] Зар не говори Он да је освета Његова и да ће Он узвратити зло које је нама учињено? Зар није писано да је страшно упасти у руке Бога Живога.“ [34]

У свом делу названом „Бог није узрок зла“, Свети Василије Велики пише следеће: „Али неко може рећи, ако Бог није одговоран за зле ствари, зашто је речено у Књизи Пророка Исаије: „Ја сам Онај Који правим светлост и стварам мрак, градим мир и стварам зло; Ја Господ чиним све то.“ (45:7) И поново, „Јер сиђе зло од Господа до врата јерусалимских.“ (Михеј 1:12)

И, „Хоће ли бити несређа у граду, а Господ да је не учини?“ (Амос 3:6) И у великој Оди Мојсеја, „Видите сада да сам Ја, Ја Сам, и да нема Бога осим Мене. Ја убијам и оживљујем, раним и исцељујем“ (5. Мојс. 32:39). Али, ниједан од ових стихова, ономе ко схвата дубље значење Светог Писма, не баца кривицу на Бога, као да је Он узрок сваког зла и њихов Творац, јер Га стих: “Ја сам Онај Који правим светлост и мрак“, показује као Творца свемира, а не да је Он Творац било ког зла... „Он ствара зло“, то значи, „Он их обликује поново и доводи их у побољшање, да би тако напустили зло, да узму природу добра.“ [35]

Као што Свети Исаак Сирин пише: „Веома често су многе ствари речене у Светом Писму и у својим бројним именима, не користе се у буквалном смислу... они који умају ум, схватају ово“ (Беседа 83)

Свети Василије у истом делу [36], даје објашњење ових израза из Светог Писма: „Због страха“, каже он, „просвећује просте људе“, а ово је истина не само за просте људе, већ и за све нас. Након нашег пада, нама је потребан страх са циљем да радимо корисне ствари и свако добро себи или другима. Да би схватили Свето Писмо, али и Оце, морамо имати у уму њихову сврху, која је да

нас спасе, и да нас мало по мало доведе до познања нашег Творца и Бога, и нашег јадног стања.

Али исто Свето Писмо нам на другим местима објашњава, прецизније ко је стварни узрок наших зала. У књизи Пророка Јеремије, 2:17,19, читамо: „Ниси ли то сам себи учинио оставивши Господа Бога свог кад те вођаше путем? Твоја ће те злоћа покарати и твоје ће те одметање прекорити. Познај дакле и види да је зло и горко што си оставио Господа Бога свог и што нема страха Мог у теби, вели Господ Господ над војскама.“

Свето Писмо гоори нашим језиком, језиком који схватамо у нашем палом стању. Као што Свети Григорије Богослов говори: „Јер према нашем сопственом схватању, ми смо дали имена наших сопствених особина Божијим.“ [37] И Свети Јован Дамаскин објашњава даље да оно што је у Светом Писму „речено о Богу као да је Он имао тело, (Стари Завет) речено симболично“, (то садржи) неко скривено значење, које нас кроз ствари одговарајуће нашој природи, учи стварима које превазилазе нашу природу.“ [38]

XIII

Међутим, постоје казне које су нам досуђене од Бога, или пре зло учињено нама од демона, а дозвољено од Бога. Али ове казне су оно што ми зовемо васпитним кажњавањем. Оне као циљ имају нашу исправку, у овом животу, или бар исправку других који би научили лекцију из нашег примера и исправили себе страхом. Постоје такође казне које немају сврху поправљања било кога, већ једноставно стављају крај злу, узимањем живота онима који шире зло, тако да би земља могла бити спасена од вечног кварења и потпуног уништења; такав је био случај са потопом у време Ноја и са уништењем Содома. [39]

Све ове казне делују и имају своју сврху у овом исквареном стању ствари; они се не настављају иза овог трулежног живота. Њихова сврха је да исправе оно што може бити исправљено, и да промене ствари ка бољем стању, док се ствари могу још променити у овом променљивом свету. Након Општег Васкрсења никакве промене се не могу десити.

Вечност и нетрулежност су стање непромењених ствари; никакве промене се не дешавају тамо, само развитак у стању изабраном од слободних личности; вечни и неограничени развој, без промена, без промена усмерења, нити повратка. Променљиви свет који видимо око нас, мења се, јер је трулежан. Вечна Нова Небеса и Нова Земља које ће Господ успоставити Својим Другим Доласком су нетрулежна, а то значи, без промена. Тако да у том Новом Свету неће бити икаквих поправљања: према томе, васпитна кажњавања нису више потребна. Свака казна од Бога у овом Новом Свету Васкрсења, била би јасно је и без сумње дело освете, неприкладна и покренута мржњом, без икакве добре намере или сврхе.

Ако сматрамо пакао казном Божијом, морамо признати да је то неразумно кажњавање, или ћемо признати да је Бог бесконачно зло Биће.

Као што Свети Исаак Сирин говори: „Он Који примењује васпитне казне са циљем да дарује здравље, кажњава са љубављу, али онај који тражи освету, лишен је љубави. Бог кажњава са љубављу, не бранећи Себе – далеко од тога – већ Он жели да исцели слику Своју, и Он не чува гнев Свој за дуго. Овај пут љубави је пут праведности, и не мења се страшћу. Човек који је праведан и мудар, сличан је Богу, јер никада не кажњава човека у освети за исквареност, већ само са циљем да га исправи или да се други уплаше.“ (Беседа 73)

Тако видимо да нас Бог кажњава док год постоји нада за исправљење. Након Општег Васкрсења нема ни говора о било каквој казни од Бога. Пакао није осуда од Бога, већ је он само-осуда. Као што говори Свети Василије велики, „Зла у паклу немају Бога као свој узрок, већ нас.“ [40]

XIV

Неко би могао инсистирати, међутим, да Свето Писмо и Оци увек говоре о Богу као о Великом Судији, Који ће наградити оне који су Му послушни, и Који ће казнити оне који су непослушни, у дан Великог Суда (2. Тим 4:6-8). Како да разумемо овај суд, ако ћемо разумевати божанске речи не на људски, већ на божански начин? Шта је Суд Божији?

Бог је Истина и Светлост. Суд Божији није ништа друго, него наше долажење у додир са истином и светлошћу. У дан Великог Суда, сви људи ће се појавити наги пред овом продирућом светлошћу истине. „Књиге“ ће се отворити. Какве су ове „књиге“? То су наша срца. Наша срца ће бити отворена, продирућом светлошћу Бога, и оно што је у њима ће бити откривено. Ако у тим срцима има љубави према Богу, та срца ће се радовати гледајући светлост Божију. Ако напротив, постоји мржња према Богу у срцима људи, такви људи ће патити примајући у њихова отворена срца ову продирућу светлост истине, које су се гнушали целог живота.

Тако оно што ће правити разлику између два човека, неће бити одлука Божија, награда или казна од Њега, већ оно што је било у сваком срцу; шта је било током целог нашег живота, биће откривено у Дан Суда. Ако постоји награда или казна у овом откривењу – а заиста постоји – она не долази од Бога, већ од љубави, или мржње која влада у нашем срцу.

Љубав поседује блаженство, мржња има очај, горчину, тугу, патњу, порочност, узбурканост, збуњеност, таму и сва унутрашња стања која чине пакао (1. Кор. 4:6)

Светлост Истине, Божија Енергија, Благодат Божија која ће падати на људе неометано трулежним стањем у Дан Суда, биће иста свим људима. Неће бити никакве разлике. Сва разлика лежи у онима који је примају, не у Ономе Који је даје. Сунце сија и здравим и болесним очима, без разлике.

Здраве очи уживају у светлости, јер виде јасно лепоту која их окружује. Болесне очи осећају бол, оне су оштећене, пате и желе да се сакрију од оне исте светлости, која доноси толико велику срећу онима са здравим очима.

Али, авај, више нема никакве могућности да се побегне од светлости Божије. У току овог живота, та могућност је постојала. У Новој Творевини и Васкрсењу, Бог ће бити свуда и у свему. Његова светлост и љубав ће загрлити све. Неће бити места сакривеног од Бога, као што је био случај у току нашег исквареног живота у царству кнеза овог света.[41] Царство ђавола биће опљачкано Општим Васкрсењем и Бог ће поново повратити Своју творевину. [42]

Љубав ће прожети све Својим светим Огњем, који ће тећи као река, из престола Божијег и наводњаваће рај. Али иста ове река Љубави – за оне који су је мрзели у својим срцима – гушиће их и палити.

„Јер је Бог наш огањ Који спаљује“, (Јев.12:29). Сам огањ који пречишћује злато, такође уништава дрво. Драгоцени метали сијају у огњу као сунце, смеће гори са црним димом. Сви су у истом огњу Љубави. Неки сијају а други постају црни и мрачни. У истој пећи, челик сија као сунце, док глина постаје тамна и стврдњава се као камен. Разлика је у човеку, не у Богу.

Разлика је условљена слободним избором човека, који Бог апсолутно поштује. Суд Божији је откривање стварности, која је у човеку.

XV

Свети Макарије пише, „И као што су царство таме и грех, сакривени у души до Дана Васкрсења, када ће тела грешника бити покривена тамом, која је сада у сакривена души, тако ће и Царство Светлости, и Небеска Слика, Исус Христос, сада мистички осветлити душу и владати у душама Светитеља, али сакривен од очију људи... до Дана Васкрсења; али онда ће тело такође бити покривено и прослављено Светлошћу Господа, која је сада у људској души (из земаљског живота), да би тело такође могло владати са душом, која од сада прима Царство Божије и одмара се и просветљена је вечном светлошћу.“ (Беседа II)

Свети Симеон Нови Богослов говори да се не рачуна оно што човек ради у вечни живот, већ шта је он, да ли је налик нашем Господу Исусу Христу, или се разликује од Њега и није Му сличан.

Он говори, „У будућем животу Хришћанин неће бити испитиван, да ли је одбацио цео свет ради љубави Христове, или да ли је поделио богатство сиромасима, или постио или бдео, или се молио, или да ли је плакао и оплакивао своје грехе, или да ли је урадио било које добро у овом животу, али ће бити пажљиво испитан, да ли има било какву сличност са Христом, као син са својим оцем.“

XVI

Свети Петар Дамаскин пише: „Сви примамо једнако благослове Божије. Али неки од нас, примајући огањ Божији, то јест, Његову

Реч, постају омекшани као восак, док други слично глини, постају тврди као камен. И ако Га не желимо, Он не присиљава никога од нас, већ као сунце, шаље Своје зраке и просветљује цео свет, и онај који жели да Га види, види Га, док онај који не жели да Га види, није присиљен од Њега. И нико није одговоран за оскудицу светлости, сем оног ко не жели да је има. Бог је створио и сунце и око. Човек је слободан да прими или да не прими светлост сунца.

Иста је истина и овде. Бог шаље светлост знања као зраке свима, али нам такође даје веру као око. Онај ко жели да прими знање кроз веру, чува је својим делима, и тако му Бог даје још више воље, знања и моћи.“ (Добротољубље, том III)

XVII

Мислим да смо до сада стигли до правилног схватања шта су заиста вечни пакао и већни рај, и ко је заиста одговоран за разлику.

На икони Последњег Суда, видимо Господа нашег Исуса Христа како седи на престолу. Са Његове десне стране видимо Његове пријатеље, блажене мушкарце и жене, који су живели љубављу Његовом. Са Његове леве стране видимо Његове непријатеље, све оне који су свој живот провели мрзећи Га, чак и ако су наизглед били побожни и пуни поштовања. И онда, у средини међу ове две групе, излазећи из Христовог престола, видимо огњену реку која иде ка нама. Каква је то огњена река? Да ли средство мучења? Да ли то је енергија освете, која долази од Бога са циљем да смрви Његове непријатеље?

Не, ништа од тога. Ова огњена река, је река која „течасе из Едема натапајући врт, и оданде се делише у четири реке.“ (Пост. 2:10) То је река благодати Божије која је појила Светитеље Божије од самог почетка. Речју, то је проливање љубави Божије

према Његовим створењима. Љубав је огањ. Свако ко воли зна ово. Бог је Љубав, Бог је и Огањ. Огањ прожима све оне који по себи нису огањ, топећи сјајно и сијајући све оне које су по себи ватра. (Јев. 12:29)

Бог се пуно пута појављивао као огањ: Аврааму, Мојсију у пламеном грму, народу Израиља показујући им пут у пустињи, као огњени стуб ноћи и као светлећи облак дању, када је Он покрио пребивалиште славом Својом. (Исл. 40:28,32), и када је пустио огањ на сабор на планини Синај. Бог је откривен као огањ на планини Преображења, а Он је рекао да је дошао да „баци огањ на земљу“ (Лука 12:49), то јест, љубав, јер Свети Јован Лествичник каже, „Љубав је извор огња“ (поука 30).

Грчки писац, Фотије Контоглу рекао је на једном месту, да је „вера огањ, и даје топлину срцу. Дух Свети је сишао на главе Апостола у облику пламених језика. Два ученика, када им се Господ открио, рекла су „Зар није горело срце у нама, док је говорио са нама на путу? Христос пореди веру са „свећом која гори“ Свети Јован Претеча говорио је у својим проповедима да ће Христос крстити људе „Духом Светим и огњем“. И заиста, Господ је рекао „Дошао сам да бацам огањ на земљу, и како би Ми се хтело да се већ запалио!“ Најопипљивија особина вере јесте топлина; зато се говори о „топлој вери“ или „вери изазваној топлином“. Чак као карактеристична ознака вере служи топлота, док је сигуран знак неверја хладноћа.

„Да ли желиш да разумеш да ли човек има веру или неверу? Ако осећаш топлину да долази из њега – из његових очију, из његових речи, из његових поступака – буди сигуран да је вера у његовом срцу. Ако опет, осетиш хладноћу која излази из целог бића његовог, то значи да он нема веру, штагод он говорио. Он може да клечи, може смирено сагињати своју главу, може изговарати све врсте моралних поука, смиреним гласом, али све

то ће донети хладан дах који ће пасти на тебе, да те скамени хладноћом.“ [43]

Свети Исаак Сирин говори да „је Рај Љубав Божија, у којој се садржи пуноћа свих блаженстава“, и да је „дрво живота, Љубав Божија.“ (Беседа 72)

„Не варај себе“, говори Свети Симеон Нови Богослов, „Бог је огањ и када је Он дошао на земљу и постао човек, послао је огањ на земљу, као што је Сам рекао; овај огањ креће да тражи материјал – то јест, расположење и намеру, то јест добро – да га обухвати и запали; и за оне у којима ће се овај огањ запалити, он постаје велики пламен, који досеже Небеса... овај огањ нас у почетку чисти од нечистота страсти, а онда постаје у нама храна и пиће и светлост и радост, и чини нас саме светлошћу, јер учествујемо у Његовој светлости“ (Поука 78).

Бог је љубећи огањ, и оне такав за све: добре и зле. Постоји, међутим, велика разлика у начину на који ће људи примити овај огањ љубави од Бога. Свети Василије је рекао да је „пламени мач постављен на вратима раја да чува прилаз дрвету живота; он је страшан и горећи невернима, али љубазно доступан вернима, изводећи их на светлост дана.“ [44] Исти огањ љубави доноси дан онима који одговарају на љубав љубављу, а пали оне који одговарају на љубав мржњом.

Рај и пакао су једна и иста Река Божија, огањ љубави који грли и покрива све истим благотворном вољом, без икаквих разлика или дискриминација. Иста животворна вода је вечни живот вернима и вечна смрт невернима; за прве је она елемент живота, за друге средство њиховог вечног угушења: рај за једне, пакао за друге. Не сматрај ово чудним.

Син који воли оца, осећаће се срећним у очевом загрљају, али ако га не воли, очев загрљај ће представљати мучење за њега.

Ето из ког разлога је када волимо човека који нас мрзи, то слично изливању запаљеног угља и врелог пепела на његову главу.

„Говорим“, пише Свети Исаак Сирин, „да они који пате у паклу, пате јер су окружени љубављу... Потпуно је погрешно мислити да су грешни у паклу лишени љубави Божије. Љубав је дете познања истине, и она се неоспорно дарује свима. Али моћ љубави делује на два начина: мучи грешне, док у исто време усхићује оне који су живели у складу са њом.“ (Беседа 84).

Бог је љубав. Ако заиста верујмо у ову истину, знамо да Бога никада не мрзи, никада не кажњава, никада се не свети.

Као што Авва Амон говори, „Љубав никада не мрзи никога, никада не укорава никога, не осуђује никога, никада не жалости никога, не гнуша се никог, ни верних ни неверних, ни туђина, ни грешника, ни блудника, нити било кога нечистог, већ управо су грешни, слаби и немарни, ти које он више љуби, осећа бол ради њих, жалости се и оплакује их, и осећа саосећање према порочнима и грешнима, више него према добрима, опонашајући Христа Који је звао грешне, јео и пио са њима.

Из овог разлога, показујући шта је стварна љубав, Он је учио говорећи, „Постаните добри и милостиви као ваш Отац Који је на Небесима“ и као што Он даје дажд праведнима и злима и чини да сунце обасјава зле и добре, тако и онај ко има стварну љубав, право саосећање и моли се за све.“ [45]

XVIII

Ако је сада неко збуњен и не разуме како је могуће љубави Божијој да учини икога веома изопаченог и јадног и чак упаљеног као да је у пламену, нека размисли о старијем брату у причи о блудном сину. Зар није био на имању свога оца? Зар му није све на имању припадало? Зар није имао очеву љубав? Зар

није сам отац дошао да га моли и преклиње, да уђе и да учествује у радосном весељу?

Шта га је учинило јадним и шта га је палило унутрашњом горчином и мржњом? Ко му је одбио било шта? Зашто није био радостан због повратка брата? Зашто није имао љубав ни према свом оцу, нити према свом брату? Зар не, због свог изопаченог, унутрашњег расположења? Зар није остао у паклу због тога? И шта је био овај пакао? Да ли је то било неко одвојено место? Да ли су тамо постојале неке направе за мучење?

Зар није наставио да живи у очевој кући? Шта га је довојило од свих радосних људи у кући, ако не његова сопствена мржња и горчина? Да ли је његов отац, или чак његов брат престао да га воли? Зар није управо сама ова љубав била та, која је стврдњавала његово срце све више и више? Зар није радост била та, која га је учинила тужним? Зар није мржња горела у његовом срцу, мржња према оцу и брату, мржња према љубави његовог оца према његовом брату и мржња због љубави брата према оцу?

Ово је пакао: одрицање љубави; узвраћање на љубав мржњом; горчина при виђењу невине радости; бити окружен љубављу и имати мржњу у срцу. Ово је вечно стање свих проклетих. Они су сви веома вољени. Они су сви позавни на радосно славље. Сви они живе у Царству Божијем, на Новој Земљи и Новим Небесима. Нико их не избацује. Чак и када би хтели да оду, не би могли одлетети са Божије Нове Творевине, нити се сакрити од Божије нежне, љубеће свеprisутности. Њихова једина алтернатива би, можда била, да оду од браће и траже горко одвајање од њих, али они се никада не могу одвојити од Бога и Његове љубави. И шта им је још ужасније, је то да у овом вечном животу, у овој Новој Творевини, Бог је све Његовим створењима.

Као што Свети Григорије Ниски говори, „У садашњем животу ствари са којима имамо везе су бројне, на пример: време, ваздух, место, храна и пиће, одећа, сунчеви зраци, светлост лампи, и друге неопходности живота, од којих ниједна, колико год да их је, није Бог; то блажено стање коме се надамо јесте да немамо потребу ни за једном од ових ствари, већ ће Божанско Биће бити све, и уместо свега тога нама, он ће давати Себе сразмерно према свакој потреби тог постојања.

Јасно је, из Светог Писма да Бог постаје достојнима и место, и дом, и одећа, и храна, и пиће, светлост, и богатство и царство и све што се може помислити и назвати што чини наш живот срећним.“ („О души и васкрсењу“) [46]

У новом вечном животу, Бог ће бити све створењима Својим, не само добрим, већ такође и злим, не само онима који Га воле, већ исто тако и онима који Га мрзе. Али како ће они који Га мрзе, поднети да добијају све из руку Онога, кога презиру? О, какво је то вечно мучење, какав вечни огањ, какво шкргутање зубима!

„Идите од Мене, проклети, у вечан унутрашњи огањ мржње“ [47] говори Господ, јер Ја сам био жедан ваше љубави и ви Ми је нисте дали, био сам гладан вашег блаженства и ви Ми га нисте понудили, био сам заробљен у Мојој људској природи, и нисте дошли да Ме посетите у Мојој Цркви;

Слободни сте да идете где ваше изопачене жеље хоће, даље од Мене, у мучећој мржњи ваших срца, која је страна Мом љубећем срцу, које не познаје мржњу ни према коме. Идите слободно од љубави у вечно мучење мржње, непознато и страно Мени и онима који су са Мном, које је припремљено слободом за ђавола, од дана када сам створио Своја слободна, разумна створења.

Али где год отишли у тами ваших срца, Моја љубав ће вас пратити као огњена река, јер без обзира шта је ваше срце изабрало, ви јесте и вечно ћете наставити да будете, деца Моја.

Амин.

Напомене:

[1] „Ово је зло: отуђење од Бога“ – Свети Василије Велики. „Бог није узрок зла“ (Грчки Оци Цркве)

„На многе... који се одвајају својом вољом од Бога, он доводи на њих, одвајање од Њега; а одвајање од Бога је смрт.“ Свети Иринеј Лионски (Против јереси)

„Људи, одбијајући вечне предмете, и кроз саветовање ђавола окрећу се према трулежним стварима, постају сами себи узрок кварења и смрти.“ Свети Атанасије Велики (О Оваплоћењу).

„Јер колико год да се Адам одвојио од живота, баш толико се приближио смрти. Јер Бог је живот; лишавање живота јесте смрт. Тако је Адам сам био творац своје смрти, кроз своје одвајање од Бога“. Свети Василије Велики

[2] Испупитељска жртва... је извршена са циљем да поново успостави складне услове између небеса и земље, које је грех пореметио, да искупи разметљиви морални закон, да задовољи увређену правду Божију.“ Енциклика на Ускрс 1980, васељенског Патријарха Димитрија (на грчком).

[3] Заиста безуман, и према томе, мањкав са сваким разумевањем, је ум који говори да Бога нема. Заједно са њим у том лудилу, је и ум који говори да је Бог узрок зла. Сматрам њихове грехе једнаке тежине, јер сваки подједнако негира добро; први одбија да Бог уопште постоји, док други говори да Бог није добар; јер ако је Он узрок зла, јасно је да није добар; тако да са обе стране постоји негирање Бога.“ Свети Василије Велики (Грчки Оци Цркве)

[4] “Али неко ће рећи, заиста Адам је пао, и непослушањем Божанске заповести, био је осуђен на пропадљивост и смрт, али како су многи грешни због његовог преступа? Шта његов преступ има са нама? Како то да смо ми, који нисмо чак били ни рођени, осуђени заједно са њим, а ипак Бог говори, “Очеви неће бити предани смрти због деце, и синови неће бити предани смрти због отаца; свако ће умрети у своме греху?” Сигурно је онда да ће душа која греши умрети; али ми смо постали грешници кроз непослушање Адама, на овај начин: за Адама је створена нетрулежност и живот, и његов живот у Рају уживања је био свет, цео његов ум био је постојано закупљен божанским виђењима, и његово тело је било мирно и спокојно, пошто је свако срамно уживање било умирено, јер није било узнемиравања од стране неумерених осећања у њему. Међутим, пошто је пао под грех и потонуо у исквареност, одатле су задовољства и нечистоте продрле у телесну природу, и на тај начин је у нама засађен дивљи закон. Природа је постала заражена грехом, кроз непослушање једног, т.ј. Адама; овако су многи такође постали грешници, а да нису преступили заједно са Адамом? Јер, они нису уопште ни постојали? Али будући од његове природе која је пала под закон греха... због непослушања, људска природа у Адаму постала је немоћна и на тај начин су страсти продрле у њу...” Свети Кирил Александријски (Тумачење Посланице Римљанима)

“И штавише, ако су они који су рођени из Адама постали грешни на рачун његовог преступа, у свој правди, они нису одговорни, јер нису сами постали грешни; према томе термин “грешник” користи се уместо “смртних” јер је смрт, казна за грех Пошто је у првосазданом човеку, природа постала смртна, сви они који деле природу прародитеља последично деле и смртност такође.” Јевтимије Зигабен (Тумачење Посланице Римљанима 5:19)

[5] Значи нешто потпуно различито од онога што ми обично сматрамо изразом „правда“. Ово незнање је узроковало да сматрамо за критеријуме Православља, неке веома чудне теорије, највише јуридикку идеју спасења, која је заснована на правди, која личи на Неопходност (anagkh) потчињености, и тлачи не само човека, већ и Бога, дајући суморно гледиште на Хришћанство. Погледај значајну студију С. Линонета "La Soteriologie Paulienne," Introduction a la Bible II, (Belgium: Desclees Bc Bower), p. 840.

[6] „Ако човек спремно и радосно прихвати губитак Бога ради, он је чист у срцу. А ако не погледа ниједног човека са висине због његових мана, у самој истини је слободан. Ако човек није задовољан неким, ко му одаје почести, нити незадовољан због неког ко га бешчасти, он је мртав за свет и за овај живот. Пажљивост расуђивања је претпостављена свакој људској дисциплини постигнутој на било који начин, у било ком степену.“

„Немој мрзети грешника. Јер, сви смо оптерећени грехом. Ако си ради Бога покренут да му се противиш, плачи над њим. Зашто га мрзиш? Мрзи грех и моли се за њега, и да би се могао уподобити Христу, Који није био гневан на грешнике, већ се молио за њих. Зар не видиш како је Он плакао над Јерусалимом? Нама се ђаво руга у многим приликама, зашто би онда мрзели човека коме се он руга, када се он руга и нама? Зашто, о човече, мрзиш грешника? Да није можда, што није тако праведан као ти? Али

где је твоја праведност, када немаш љубави? Зашто не пролијеш сузе над њим? Али ти га гониш. У незнању, неки покренути гневом, претпостављају себе као судију делима грешника.“

„Буди гласник Божије доброте, јер Бог влада над тобом, иако си недостојан; јер иако је твој дуг према Њему толико велики, ипак Он није виђен да тражи исплату од тебе, и ради малих дела која чиниш, Он ти дарује велике награде. Не зови Бога праведним, јер се Његова правда не огледа у стварима које се тичу тебе. И ако Га Давид назива праведним и честитим (Пс.24:8; 144:17), Његов Син нам је открио да је Он добар и благ. „Он је добар“, говори Он, „злим и непобожним“ (уп. Лука 6:35). Како можеш звати Бога праведним, када наилазиш на стих у Писму, о надници даној радницима? „Пријатељу, нисам ти учинио ништа лоше: даћу последњима, као и теби. Зашто је твоје око зло, ако сам Ја добар?“ (Матеј 20:12-15). „Како може човек звати Бога праведним, када наилази на причу о блудном сину, који је уништио своје богатство у раскалашном животу, а ипак само због кајања које је показао, Отац је истрчао и загрлио га, дајући му власт над свим Његовим имањем? (уп. Лука 15:11)“ Нико други, него Сам Син Божији, рекао је ове ствари које се тичу Њега, да не би сумњали и на овај начин је Он Сам сведок што се тиче Њега. Где је дакле, правда Божија, јер је, док смо још били грешници, Христос умро за нас!“ (уп. Рим. 5:8). Али ако је овде Он милостив, можемо веровати да се Он неће променити“ (т.ј. што се тиче стања након смрти, на које Свети Исаак мисли опет, мало ниже).“

„Далеко било, да икада помислимо такву нечистоту, да би Бог могао постати немилостив! Јер се особина Божанства не мења као код смртника. Бог не стиче нешто што нема, нити губи што има, нити допуњује оно што поседује, као што то раде створена бића. Али оно што Бог има од почетка, Он ће имати до (бескочног) краја, као што је блажени Кирил написао у свом тумачењу Постања. „Бој се Бога, пише он, из љубави према Њему, а не ради строгог Имена које Му је дано. Воли Га као што треба да Га волиш; не због онога што ће ти дати у будућности,

него због онога што смо примили и због овог самог света који је Он створио ради нас. Ко је тај човек, који Му се може одужити? Где се враћање дуга Њему, може наћи у делима нашим? Ко Га је наговорио у почетку да нас доведе у биће? Ко посредује за нас пред Њим, када ми немамо (моћ) памћења, као да никада нисмо постојали?“ Ко ће пробудити ово тело (Сирин, наш додатак) за онај живот? Опет, одакле силази појам знања у прах? О чудесна милости Божија! О запрепашћење пред дарожљивошћу нашег Бога и Творца! О сило, којој је све могуће! О немерљива доброто која опет приводи нашу природу, иако смо грешни, Његовој обнови и покоју! Ко је достојан да Га слави? Он подиже преступнике и богохулнике, Он обнавља прах, украшен разумом, чинећи га разумним и разумљивим; и расејану и безосећајну прашину и расејана чула, Он чини разумном природом, достојном мисли. Грешник није у стању да схвати благодат Његовог Васкрсења. Где је геена, која нам може наудити? Где је пропаст, која нас ужасава на много начина и гаси радост Његове љубави?И шта је геена (пакао) у поређењу са благодаћу Његовог Васкрсења, када нас је Он избавио од Ада и учинио да наша трулежна природа, буде обучена у нетрулежност, и подигне у слави оне који су пали у Ад?

„Дођите људи расуђивања, и испуните се чуђењем! Чији ум је довољно мудар и чудесан, да се достојно пита о Доброти нашег Творца? Његова накнада грешнима је таква, да их уместо праведног обештећења, Он награђује васкрсењем, и уместо њихових тела, којим су газили Његов закон, Он им дарује савршену славу и нетрулежност. (Свети Исаак говори овде о онима који су се покајали, као што се види из других сличних делова из његове књиге). Та благодат и мислост, којом смо васкрснути након што смо грешили, већа је од милости која нас је довела у биће, када нисмо постојали. Слава Твојој немерљивој милости, о Господе! Гледај, Господе, таласи благодати Твоје запечаћују уста моја тишином, и није остала ни једна мисао у мени, пред лицем Твоје благодарности. Која уста могу

исповедити хвалу Твоју, о Царе Добри, Ти Који си волео живот наш? Слава Теби за оба света која си створио за наш развој и уسخићење, водећи нас свим стварима кроз које нам дајеш познање Твоје славе, од сада и у векове. Амин.“ Свети Исаак Сирин, „Беседа 60“

[7] Ibid.

[8] “Јер Бог толико заволе свет, да је Сина Свог Јединородног предао на смрт за нас“. Не да Он није могао да нас искупи на неки други начин, већ је желео да нам покаже Своју безграничну љубав, и да нас привуче ближе Њему, кроз смрт Свог Јединородног Сина. Заиста, да је Он имао нешто драгоценије од Свог Сина, Он би нам то дао ради нас, са циљем да кроз то наш род буде близу Њему. Ван Његове обилне љубави, Њему није било угодно да врши насиље над нашом слободом, иако је то било Њему могуће; али Он је то оставио, са циљем да би ми могли да Му се приближимо, љубављу и одлуком наше сопствене воље.“ Свети Исаак Сирин, „Беседа 81“

[9] У време утучености, никада немој заборавити да у уму имаш заповест Господа Петру, да опрости особи која греши седамдесетседам пута, јер Онај Који је дао ову заповест другом, много пре ће то Сам испунити.“ Свети Јован Лествичник „Лествица“, поука 26

[10] “Човек који је праведан и мудар, сличан је Богу јер он никад не кажњава човека у освети за порочност, већ само са циљем да га исправи, или да други буду уплашени“ Свети Исаак Сирин, „Беседа 71“.

„Бог је даровао велику корист човеку: да не пребива у греху у вечности.“ Теофил Антиохијски, „Писмо Аутоликусу“

[11] „Тада погледа Бог све што је створио, и гле, добро беше веома.“ Књига Постања 1:31

Бог је створио све што има добре особине, али демонску охолост је искористила особине природе у зле сврхе, и појављивање зла које они носе, од њих је, а не од савршенога Бога.“ Тацијан „Обраћање Грцима“

„Састав света је добар, али је живот човека који у њему живи зао.“ Ibid

„Јер ништа од почетка није било створено злим од Бога, већ све ствари добрим, да, веома добрим.“ Теофил Антиохијски „Писмо Аутоликусу“

„За Јевреје, видљиве ствари нису зле, нити су обмањујуће (букв. погрешне) Зло не долази из материје. Свет је „веома добар“ „Essai sur la Pensee Hebraique“, С. Tresmontant

“Не постоји ништа што постоји, а да не узима учешће у прелепом и добром.“ Свети Дионисије Ареопagit, „О Божанским Именима“

„Јер чак из разлога, зашто нам неке ствари измичу, нека та догма буде сигурна у нашим душама, да ништа зло није учињено добрим“ Свети Василије Велики „Грчки Оци Цркве“

„Јер није део Божији, да подстиче ствари насупрот природи... Али Бог, бидући савршено Дobar, вечно чини добро“ Атинагора наст. на след. стр.

[12] “Ђаво је зао у охолости, он је зао по свом расположењу, али не у смислу да је његова природа супротстављена добру“. Свети Василије Велики (Грчки Оци Цркве)

„Пошто је Бог добар, шта год да ради, ради за добро човека.“
Свети Антоније Велики „Добротољубље“ I том

[13] "Зато што Бог није смрт створио нити се радује пропасти живих. Јер је извео све у битије и спасоносни су постанци свијета, и нема у њима отрова пропасти нити на земљи пакленог царства.“Премудрости Соломонове 1:13-14

„Јер Бог створи човека за нетрулежност и сазда га сликом сопствене вечности“ Премудрости Соломонове 2:23-24

[14] „И тако је онај, који је створен по слици Божијој, пошто је моћнији дух (Дух Свети) одступио од њега, постао смртан“
Тацијан „Обраћање Грцима“

[15] “Јер колико се удаљио од живота, управо толико се приближио смрти, Јер Бог је живот; лишавање живота јесте смрт. Тако је Адам био творац сопствене смрти, кроз своје одвајање од Бога, у сагласју са Писмом, које говори: „Јер ево који одступише од Тебе гину“ Псалми Давидови 73:27

[16] Тако, Бог није створио смрт, већ смо је ми сами донели себи, кроз једно зло расположење. Ипак, Он није спречио напуштање на рачун горепоменутих узрока, тако да не би у нама учинио немоћ вечном у нама“ Свети Василије Велики

[17] Али колико год се њих одвојило од Бога сопственим избором, Он им доноси одвајање од Њега, које су изабрали својевољно. Али одвајање од Бога јесте мрт, одвајање од светлости је тама... Није међутим, светлост та, која им је нанела казну таме“ Свети Иринеј Лионски „Против Јереси“

„Али други избегавају светлост и одвајају се од Бога...” Ibid

[18] “Добротољубље“, том II, Свети Максим Исповедник

[19] Постали смо наследници проклетства у Адаму. Сигурно је да нисмо били кажњени, као да смо ми прекршили заповест заједно са њим, већ зато што је он постао смртан, пренео је грех на своје семе; рођени смо смртни од смртог.“ Свети Анастасије Синаит

[20] Човеков преступ против Творчеве праведности, пренео је казну душевне смрти у дејство; јер када су наши прародитељи напустили Бога и изабрали да испуњавају своју вољу, Он их је напустио, не потчињујући их ограничењем. И из разлога које смо горе навели, Бог их је љубећи упозорио на ову казну. Али Он се уздржао и одложио казну телесне смрти; и док је Он изрицао, одредио је остварење у будућности, у бездану Његове Мудрости и преобилне љубави Његове према човеку. Није рекао Адаму: „врати се одакле си створен“, већ „земља си, и у земљу ћеш се вратити“ (Пост. 3:19). Они који чују ово са разумевањем, могу такође схватити из ових речи да Бог „није створио смрт“ (Премудрости Соломонове 1:13), нити душе, нити тела. Јер када је први пут дао заповест, није рекао: „У који дан будеш кушао плод, умри!“, већ „У који дан будеш купао плод, сигурно ћеш умрети“ (Пост. 2:17). Нити је касније Он рекао: „врати се сада у земљу“; већ „вратићеш се“ (Пост. 3:19), у Свом виду упозорења, праведног допуштења и ненарушавања онога што треба да дође.“ Свети Григорије Палама

[21] „Писмо Аутоликусу“ Теофил Антиохијски. „Дрво није изазвало смрт, јер Бог није створио смрт; већ је смрт била последица непослушности“ Свети Јован Дамаскин, „Беседа на Велику Суботу“

[22] “А шта је милостиво срце? То је срце које гори ради целокупне творевине, гори за људе, за птице, животиње, за демоне и свако створено биће; сећање и поглед на њих чине да очи милостивог човека лију обилне сузе. Од снажне и ватрене

милости која обузима његово срце и из његовог великог саосећања, његово срце је смирено и он не може поднети да чује, или види било какву патњу, или најмању тугу у творевини.

Из овог разлога, он стално уздиже сузну молитву, чак и за неразумна бића, и за непријатеље истине, и за оне који му наносе штету, да буду заштићени и да приме милост. И на овај начин, он се чак моли и за демоне, због великог саосећања која гори у његовом срцу без мере, у његовој сличности са Богом.“ Свети Исаак Сирин, „Беседа 81“

[23] “Није Бог тај Који је непријатељски расположен, већ ми; јер Бог никада није непријатељски расположен.” Свети Јован Златоусти

[24] Vide. I.S. RWMANIDHS, TO PROPATORIKON AMARTHMA, (Атина, 1957).

[25] “Према томе, верујемо у Једног Бога: једно начело, без почетка, нестворено, нерођено, неуништиво и бесмртно, вечно, неограничено, природно, невезано, бесконачно у моћи, просто, несложено, без промена, невидљиво, извор доброте и правде, светлог ума и неприступно; моћ која нема мере, која је мерена само Његовом сопственом вољом, јер Он може да ради све што благоизволи; Творац свих ствари, видљивих и невидљивих, држећи заједно све ствари и чувајући их, Хранилац за све, управљајући, доминирајући и владајући над свим у бесконачној и бесмртној владавини; без противречја, испуњавајући све ствари, несадржан ничим, већ Који Сам садржи све ствари, будући њихов Чувар и први Власник; провејава сву материју без прљања, померен далеко изнад свих ствари и сваке материје као натприродан и Који све превазилази, врховно значајно Божанство, Добро и обилно; одређујући све власти и поретке, постављен изнад сваке власти и поретка, изнад суштине и живота, говора и појма; сама Светлост и доброта и будући толико

да као да нема биће, нити било шта што је одвојено једно од другог; сам Извор постојања за све ствари које јесу, Живот живећих, реч говору, и узрок свих добрих ствари за све; знајући сву твар пре него је почела да буде; једна Суштина, једно Божанство, једна Врлина, једна Воља, једно Дело, једно Величанство, једна Моћ, једна Власт, једно Царство; познато у Три Савршене Личности и поштовано са обожавањем, веровано и обожавано од стране сваког разумног створења, сједињено без сливања, посебно без раздвајања, Које је изнад сваког схватања. Верујемо у Оца и Сина и Светога Духа, у Кога смо крштени. Јер је Господ овако наредио Апостолима: „Крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа.“ Свети Јован Дамаскин „Тачно изложење Православне вере“

[26] “Он је створио без материје“ Свети Јован Златоуст

[27] Свети Јован Дамаскин “Тачно изложење Православне вере“уп. 1:8

[28] Свети Јован Дамаскин “Тачно изложење Православне вере“уп. 1:14

[29] “Душа без тела не може учинити ништа, ни добро ни зло. Виђења која неки виде у вези са тим стварима, које су им показане од Бога као опроштај за њихову корист. Баш као што лира остаје бескорисна и тиха, ако нема никог ко ће свирати, тако и душа и тело, када су раздвојени не могу чинити ништа.“ Свети Атанасије Велики

[30] „Јер свака од ових, по својој врсти, је тело, било да је Анђео, душа, или демон. Иако су fine грађе, и даље у материји, карактеру и слици према финоћи својих особитих природа, јесу фина тела.“ Свети Макарије Велики „Педесет духовних беседа“

[31] “Кренимо и гледајмо у гробовима да је човек само, голе кости, храна за црве и смрад.” Велики Требник

„Јер као што светлост када залази увече, није изгубљена, тако је и човек такође предан гробу као залазак; ипак он се чува за зору васкрсења.” Свети Јован Златоусти

[32] “Онај који грди Творца, што нас није створио безгрешне по природи, не снижава , већ повишује неразумну природу изнад разумне.” Свети Василије Велики

[33] Такође, „Не одбацујте, дакле, слободу своју, која има велику плату”; Посл. Јев. 10:35

[34] “Јер кад ми грешимо намерно, пошто смо примили познање истине, нема више жртве за грехе; Него страшно чекање Суда, и ревност огња који ће да поједе оне који се супроте. Ко преступи закон Мојсијев, без милости умире код два или три сведока.Колико мислите да ће горе муке заслужити онај који Сина Божијег погази, и Крв завета којом се освети за погану уздржи, и Духа благодати наружи? Јер знамо Оног Који рече: Моја је освета, ја ћу вратити, говори Господ; и опет: Господ ће судити народу Свом. Страшно је упасти у руке Бога Живога.” Посл. Јев. 10:26-31

[35] “Бог није узрок зла”, Свети Василије Велики 7:94-96; У овом посебном одломку, Свети Василије пажљиво прави разлику између грчких глагола „ktizw” и „dhmiourgew”, који су оба уопштено преведени на енглески као „стварати”. Међутим, „ktizw” има дугу историју, почетак са санскритским „kshi”, која је у раном грчком имала значење „људима земље”, „градити куће и градове”, „населити”. Касније, у грчком, реч је дошла до значења „успоставити”, „саградити и развити”, и коначно, „произвести”, „створити”, „проузроковати”. Имајући на уму ова

друга значења, Свети Василије је разликовао право подразумевање речи у овом смислу и стога, истакао ову разлику.

[36] Ibid.

[37] „Пета богословска беседа“, Свети Григорије Богослов

[38] “Тачно изложење Православне вере“, Свети Јован Дамаскин

[39] “Глади и суше, поплаве су опште несреће градова и народа, којима се ограничава вишак зла. Према томе, баш као што је лекар добротвор чак и када би наносио бол или патње телу (јер он се бори са болешћу, не са болесником), тако на исти начин и Бог Који даје спасење свакоме кроз средства посебних казни. Али ти, не само да не говориш лоше о лекару, који сече неке делове, пали једне, а друге одстрањује потпуно од тела, већ му чак дајеш новац и називаш га спаситељем јер је ограничио болест на мало поље, пре него је немоћ обухватила цело тело. Међутим, када видиш град који уништава своје становнике у земљотресу, или брод који иде на дно са свом посадом, ти не зазиреш од богохуљења на истинског Лекара и Спаситеља.”
Свети Василије Велики

„И ти можеш прихватити израз „Ја убијам и Ја оживљујем“ (5. Мојс. 32:39), буквално, ако желиш, пошто страх просвећује једноставније. „Ја раним и исцељујем“ (5. Мојс. 32:39). Корисно је такође разумети овај израз буквално; јер рањавање појачава страх, док исцељење подстиче љубав. Дозвољено ти је, поред свега тога, да задобијеш узвишеније схватање изреке. Ја ћу убити кроз грех, и чинити да живиш кроз праведност. „Но ако се наш спољашњи човек и распада, али се унутрашњи обнавља сваки дан.“ (2 Кор. 4:16). Према томе Он не убија једног, а другоме даје живот, већ кроз средства којима Он убија, „Ти га биј прутом, и душу ћеш му избавити из пакла“ (Приче 23:14). Тако је тело кажњено да би душа била исцељена, и грех се предаје смрти да

би праведност живела... Када чујеш „Неће бити зла у граду које Господ није учинио“ (уп. Амос 3:6), речју „зло“ разуми да та реч описује патње послане на грешнике, ради исправљања прекршаја. Јер Писмо говори „Јер Ја сам те мучио и морио, да ти учиним добро“ (уп. 5 Мојс. 8:3); тако је и зло прекинуто пре него буде необуздано, слично снажном насипу или зиду који задржава реку.

„Из ових разлога, болести народа и градова, неплодност земље, и још тежи услови живота на земљи сваког човека, одсецају повећање зла, Тако да, та зла долазе од Бога са циљем да ишчупају право зло, јер патње тела и све болне ствари, су смишљене за обуздавање греха. Бог, према томе, исеца зло; зло никада није од Бога... Рушење градова, земљотреси и поплаве, уништење војски, бродоломи и све катастрофе са многим губицима који долазе из земље, мора, ваздуха, ватре или било ког узрока, дешавају се ради отрежњења преживелих, јер Бог кажњава народно зло са општим бичем.

„Главна зло, према томе, које је грех, и које је посебно вредно називања злом, зависи од нашег расположења; зависи од нас, да ли ћемо се уздржати од зла, или да будемо у несрећи.“

„Од других зала, нека се показују као прилике за показивање храбрости... док су неке за исцељење греха... а неке служе као пример да отрезне друге.“ Свети Василије Велики

[40] Ibid

[41] “Ђаво је постао „Кнез материје“, Атинагора

„Они (ђаволи) су касније потчинили људску расу себи... и ... посејали сво зло. Одатле такође песници и митолози, не знајући да су били анђели и демони који су били рођени од њих, који су радили ове ствари људима, женама, градовима и народима које

су они повезали, и приписали Самоме Богу“ Свети Јустин Мученик, „Друга Апологија“

[42] “Зато се јави Син Божји да раскопа дела ђавоља“ 1. Јованова Посл. 3:8

[43] Fotis Kontoglou, "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ," ΟρθόδοξοV ΤυποV, "Црквени Календари," Orthodoxos Typos] 131 (Athens), 1 јануар 1971.

[44] „Беседа 13: подстицај на Свето Крштење“, Свети Василије Велики

[45] “Библиотека Грчких Отаца“

[46] “Ја сам отац, Ја сам брат, Ја сам младожења, Ја сам место живљења, Ја сам храна, Ја сам корен, Ја сам темељ, све што хоћеш, то сам Ја. „

„Немој имати потребу ни за чим, бићу чак и слуга, јер Ја сам дошао да служим, не да Мени служе; Ја сам пријатељ, Ја сам члан, и глава, брат, и сестра, и мајка; Ја сам све; само се држи близу Мене. Био сам сиромашан због тебе, и луталица због тебе, на Крсту за тебе, у гробу за тебе, изнад свега посредујем за тебе пред Оцем; дошао сам на земљу за твоје добро, као посланик од Оца Мој; ти си Мени све, и брат, и заједнички наследник, пријатељ и уд Мој. Шта би желео више?“ „Беседа 76 на Јеванђеље по Матеју“ Свети Јован Златоусти

[47] “Крај света не означава његово унитење, већ његов преображај. Све ће бити преображено изненада, у трептају ока... И Господ ће се појавити у слави на облацима. Трубе ће се огласити, гласно у моћи! Огласиће се у души и савести! Све ће постати јасно људској савести. Пророк Данило, говорећи о Последњем Суду, наводи како Старац, Судија, седи на Свом

престолу, а пред Њим је страшна река (Дан. 7:9-10). Огањ је очишћујући елемент; он пали грехе. Тешко човеку ако је грех постао део његове природе; онда ће огањ спалити самог човека. Овај огањ ће бити запаљен у човеку; видећи Крст, једни ће се радовати, али други ће запасти у збуњеност, страх и очајање. Тако ће људи у тренутку бити подељени. Само стање човекове душе га распоређује, на једну или другу страну, лево или десно.

„Што је свесније и постојаније човек тежио ка Богу у овом животу, већа ће његова радост бити када чује: „Дођите Мени, благословени.“ И обрнуто: исте речи ће призвати огањ ужаса и мучења на оне, који Га нису желели, који су бежали и борили се или хулили на Њега у току својих живота!“

„Последњи Суд не зна за сведоке или писане записнике! Све је записано у душама људи, и ови записи, ове „књиге“ су отворене на Суду. Све постаје јасно свима и себи. И неки ће отићи у радост, а неки у ужас.“

„Када „се књиге отворе“, постаће јасно да корени свих порока леже у људској души. Овде је пијаница или похотљивац: када тело умре, неки могу мислити и да је грех мртав. Не! Постојало је нагињање ка греху у души, а тај грех је био слadak души, и ако се душа није покајала од греха и ослободила се њега, доћи ће на Последњи Суд заједно са истом жељом за грехом. Душа никада неће задовољити ту жељу и у њој ће бити мучење мржње. Оптуживаће сваког и све у свом стању мучења, мрзеће сваког и све. „Ту ће бити шкргутање зуба“ немоћне злобе и неугасуви огањ мржње.“

„Страшна геена“ – такав је унутрашњи огањ. „Овде ће бити нарицања и шкргутања зуба. Такво је стање пакла.“ Свети Јован Шангајски (Максимович), „Страшни Суд“, Orthodox Word (November- December, 1966)

preuzeto sa sajta Pravoslavni odgovor